

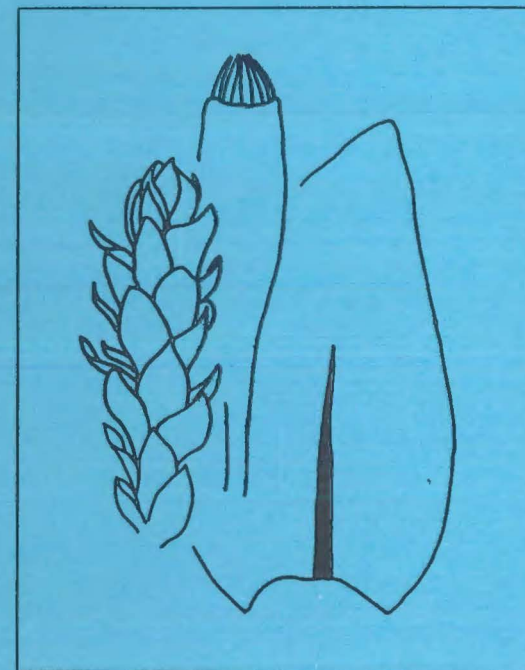
PU
5419

INNEHÅLL (Vol. 3, häfte 1, 15 april 1993)

Mora Aronsson: Checklista över Stockholmstraktens vit-, lever- och nålfruktsmossor	1-5
L. Hedenäs & M. Löfroth: Första fynden av <i>Bryum wrightii</i> , tegelröd bryum, i Sverige	6-7
M. Löfroth: Första fyndet av <i>Sarmentypnum sarmentosum</i> , blodskedmossa öster om Vättern	8-9
Myrmosskurs	9
T. Hallingbäck: <i>Jamesoniella undulifolia</i> - spårlöst försvunnen?	10-13
J. Abenius: Sumpkrypmossa, <i>Amblystegium saxatile</i> , funnen i Gästrikland	14-15
Mossornas Vänners Exkursioner 1993	15
J. Abenius: Spatelvitmossa, <i>Sphagnum angermanicum</i> , funnen i Gästrikland	16-18
H. Weibull: Höstexkursion med Mossornas vänner till Sotenäset	19-21
L. Hedenäs: Rak glansmossa, <i>Orthothecium strictum</i> , i Sverige	22-23
I. Granqvist: Axplock ur Virsbo-traktens bladmossflora	24-26
Okända herbarier, finns dom?	26
Mossaktiviteter i Stockholm	27
Rättelse	27
Bestämningsservice för nordiska mossor	28-29
Ny litteratur	30-31
L. Söderström: Polarfilkmossa, <i>Lophozia polaris</i> , funnen i Sverige	32

Myrinia

Föreningen Mossornas Vänners tidskrift

MYRINIA är Mossornas Vänner tidskrift. Mossornas Vänner är en förening som har som målsättning att hålla kontakten mellan och främja mosskännedom bland amatörer. Detta sker, förutom via MYRINIA, genom exkursioner, studiecirkel, bestämningsservice m. m.

Medlemskap i föreningen, vilket inkluderar MYRINIA kostar 50 kr. Familjemedlemmar (erhåller ej MYRINIA) betalar 10 kr. Utländska medlemmar betalar 90 kr pga de höga bankkostnaderna. Enbart prenumeration på MYRINIA kostar 75 kr. Beloppet insättes på postgiro 13 37 88-0 (Mossornas Vänner).

Vill du ha kontakt med andra mossintresserade? Visst vill du det! Tag i så fall kontakt med MOSSORNAS VÄNNER:

Ordförande: Pär Johansson, Birgittagatan 4b, 41453 Göteborg. 031/129483

Sekreterare: Evastina Blomgren, Dalgatan 7-9, 456 00 Kungshamn.
0523/32022

Kassör: Gerhard Kristensson, Dekanvägen 8, 240 10 Dalby. 046/202185

Kontaktpersoner för olika landsdelar:

Norrländ: Lars Söderström, Botanisk Institut, AVH, Trondheims Universitet,
N-7055 Dragvoll, Norge (tel. +47 (0)7 7596061, +47 (0)7 533549).

Stockholm: Lars Hedenäs, Naturhistoriska Riksmuseet, Kryptogambotani,
Box 50007, 10405 Stockholm (tel. 08/6664214, 08/7786134).

Västverge: Pär Johansson, Birgittagatan 4b, 41453 Göteborg
(tel. 031/129483)

Skåne: Nils Cronberg, Systematisk Botanik, Lunds Universitet,
Ö. Vallgatan 18-20, 223 61 Lund (046/200925, 046/108974)

Mossornas Vänner's Försäljning:

- Mossornas Vänner (MYRINIA's föregångare); 15 kr/nummer + porto (22 kr upp till 10 ex; 44 kr från 11 ex och upp till 3 kg).
- Vitmossor i Norden (flora), 121 sidor; 70 kr inkl. porto. (f.n. under nytryck)
- North-West European Sphagna (engelskspråkig version av ovanstående flora med något annorlunda uppläggning); 60 kr inkl. porto.
- Söderström, L., Hedenäs, L. & Hallingbäck, T. 1992. Checklista över Sveriges mossor. Särtryck ur Myrinia 2, 13-56; 20 kr inkl. porto.
- Objektsglas, förpackningar om 50 st. (26x76 mm) á 30 kr inkl. porto
- Täckglas, förpackningar om 100 st (18 x 18 mm) á 25 kr inkl. porto
- Pincetter (något grova för professionellt bruk) 40 kr/st.

Beställning kan göras genom att sätta in rätt belopp på föreningens postgiro (13 37 88-0). Glöm inte att skriva ditt namn och adress och vad du vill ha.

Myrinia 3 (1), 1-5

Checklista över Stockholmstraktens vit-, lever- och nålfruktsmossor

Mora Aronsson

Rymdgatan 71, 195 55 Märsta

Abstract: A checklist for Sphagnum and liverworts in the Stockholm region is presented.

Stockholmsområdets mossflora hör till de bäst kända i Sverige, bland annat tack vare den kartering som utfördes under 1940 och -50-talet på Botaniska Sällskapets i Stockholm initiativ. Det publicerade resultatet av denna kartering kom dock endast att omfatta bladmossorna (utom vitmossorna; von Krusenstjerna 1964). Det resterande materialet ansågs inte vara tillräckligt omfattande för att kunna publiceras men en preliminär sammanställning blev, tillsammans med underlaget till de publicerade bladmossmaterialet, deponerat på Naturhistoriska riksmuseet.

Nedanstående checklista bygger på detta material med några kompletteringar utifrån fynd från 1960-talet och framåt. Dessa kompletteringar kommer främst från de exkursioner som Mossornas Vänner i Stockholm gjort i området, en del inventeringar som gjorts åt kommuner i området samt en genomgång av några arter i Naturhistoriska Riksmuseets herbarium.

Stockholmstrakten omfattar de 73 socknar som definierades i Almquist & Asplund (1937). För närmare förklaring och karta se von Krusenstjerna (1964) och Aronsson m fl (1992).

För varje art har ungefärligt antal socknar som arten är funnen i angetts och för de mer sällsynta (fyra socknar eller färre) har angetts vilka socknar arten är funnen i. Dessutom listas alla arter som är funna i Södermanland och Uppland men som ännu ej blivit funna i Stockholmstrakten.

Vetenskapliga och svenska namn följer Söderström m fl (1992).

Vitmossor

- Sphagnum affine* Ren. & Card. mellanvitmossa - (5-10)
Sphagnum angustifolium (Russ.) C. Jens. (*S. parvifolium*) klubbvitmossa - (5-10)
Sphagnum denticulatum Brid. hornvitmossa - (5-10)
Sphagnum balticum (Russ.) C. Jens. flaggvitmossa - (5-10)
Sphagnum capillifolium (Ehrh.) Hedw. (*S. nemorum*, *S. acutifolium*) tallvitmossa - (>40)
Sphagnum centrale C. Jens. krattvitmossa - (21-30)
Sphagnum compactum DC. tät vitmossa - (21-30)
Sphagnum contortum K. F. Schultz lockvitmossa - (21-30)
Sphagnum cuspidatum Ehrh. flytvitmossa - (11-20)
Sphagnum fallax (Klinggr.) Klinggr. (*S. apiculatum*) uddvitmossa - (31-40)
Sphagnum fimbriatum Wils. fransvitmossa - (21-30)
Sphagnum flexuosum Dozy & Molk. (*S. amblyphyllum*, *S. recurvum*) källvitmossa - (21-30)
Sphagnum fuscum (Schimp.) Klinggr. rostvitmossa - (21-30)
Sphagnum girgensohnii Russ. granvitmossa - (>40)
Sphagnum inundatum Russ. grodvitmossa - (11-20)
Sphagnum lindbergii Schimp. björnvitmossa - (1) (Österåker sn)
Sphagnum magellanicum Brid. praktvitmossa - (31-40)
Sphagnum majus (Russ.) C. Jens. (*S. dusenii*) rufsvitmossa - (11-20)
Sphagnum obtusum Warnst. trubbvitmossa - (5-10)
Sphagnum palustre L. sumpvitmossa - (>40)
Sphagnum papillosum Lindb. solvitmossa - (21-30)
Sphagnum platyphyllum (Braithw.) Sull. skedvitmossa - (5-10)
Sphagnum quinquetarium (Braithw.) Warnst. kantvitmossa - (5-10)
Sphagnum riparium Ångstr. klyvbladsvitmossa - (11-20)
Sphagnum rubellum Wils. rubinvitmossa - (11-20)
Sphagnum russowii Warnst. (*S. robustum*) brokvitmossa - (31-40)
Sphagnum squarrosum Crome. spärrvitmossa - (>40)
Sphagnum subnitens Russ. & Warnst. (*S. plumulosum*) röd glansvitmossa - (31-40)
Sphagnum subsecundum Nees. krokvitmossa - (31-40)

- Sphagnum tenellum* (Brid.) Brid. ulvitmossa - (5-10)
Sphagnum teres (Schimp.) Ångstr. knoppvitmossa - (>40)
Sphagnum warnstorffii Russow purpurvitmossa - (21-30)
Sphagnum wulfianum Girg. bollvitmossa - (4) (Täby, Vada, Österhaninge & Österåker sn)

Lever- och nålfruktsmossor

- Anastrophyllum hellerianum* (Lindenb.) Schust. (*Isopaches hellerianus*) vedtrappmossa - (11-20)
Anastrophyllum michauxii (F. Web.) Buch skogstrappmossa - (3) (Mörkö, Nacka & Vårdinge sn)
Anastrophyllum minutum (Schreb.) Schust. (*Sphenolobus minutus*) liten trappmossa - (21-30)
Anastrophyllum saxicola (Schrad.) Schust. (*Sphenolobus saxicola*) blocktrappmossa - (21-30)
Aneura pinguis (L.) Dum. (*Riccardia pinguis*) fetbålmossa - (5-10)
Anthoceros agrestis Paton (*A. crispulus*) svart nålfruktmossa - (2) (Munsö & Norrtälje sn)
Asterella gracilis (F. Web.) Underw. (*A. ludwigii*, *A. pilosa*) liten skägglungmossa - (5-10)
Athalamia hyalina (Sommerf.) Hatt. (*Clelea suecica*) navelmossa - (3) (Djurö, Utö & Vagnhärad sn)
Barbilophozia atlantica (Kaal.) K. Müll. västlig lummermossa, - (1) (Dalarö sn)
Barbilophozia attenuata (Mart.) Loeske (*Orthocaulis gracilis*) pigglumnermossa - (31-40)
Barbilophozia barbata (Schreb.) Loeske lundlumnermossa - (>40)
Barbilophozia floerkei (Web. & Mohr) Loeske (*Orthocaulis floerkei*) hedlumnermossa - (11-20)
Barbilophozia hatcheri (Evans) Loeske stenlumnermossa - (>40)
Barbilophozia kunzeana (Hüb.) K. Müll. (*Orthocaulis kunzeana*) myrlumnermossa - (11-20)
Barbilophozia lycopodioides (Walr.) Loeske skogslumnermossa - (3) (Ljusterö, Nämdö & Österhaninge sn)
Bazzania trilobata (L.) S. Gray stor revmossa - (11-20)
Blasia pusilla L. lerbålmossa - (21-30)
Blepharostoma trichophyllum (L.) Dum. hårflikmossa - (31-40)

- Calypogeia azurea* Stotter & Crotz (*C. trichomanes*) blå säckmossa - (1) (Utö sn)
Calypogeia fissa (L.) Raddi tandsäckmossa - (1) (Blidö sn)
Calypogeia integristipula Steph. (*C. meylanii*) skogssäckmossa - (31-40)
Calypogeia muelleriana (Schiffn.) K. Müll. sumpsäckmossa - (4) (Botkyrka, Bromma, Täby & Österhaninge sn)
Calypogeia neesiana (Mass. & Carest.) K. Müll. torvsäckmossa - (11-20)
Calypogeia sphagnicola (H. Arn. & J. Pers.) Warnst. & Loeske myrsäckmossa - (11-20)
Calypogeia suecia (H. Arn. & J. Pers.) K. Müll. vedsäckmossa - (5-10)
Cephalozia bicuspidata (L.) Dum. (*C. lammeriana*) jordtrådmossa - (31-40)
Cephalozia catenulata (Hüb.) Lindb. stubbtrådmossa - (4) (Djurö, Ingarö, Lidingö & Rådmansö sn)
Cephalozia connivens (Dicks.) Lindb. frans-trådmossa - (11-20)
Cephalozia leucantha Spruce späd trådmossa - (2) (Utö & Vada sn)
Cephalozia loitlesbergeri Schiffn. korstlikig trådmossa - (5-10)
Cephalozia lunulifolia (Dum.) Dum. (*C. media*) mäntrådmossa - (21-30)
Cephalozia macrostachya Kaal. myrtrådmossa - (4) (Ingarö, Ornö, Riala & Rådmansö sn)
Cephalozia pleniceps (Aust.) Lindb. trubbspårtrådmossa - (11-20)
Cephalozia divaricata (Sm.) Schiffn. (*C. byssacea*, *C. papillosa*) mikromossa - (21-30)
Cephalozia elachista (Gott. & Rabenh.) Schiffn. tommikromossa - (4) (Blidö, Djurö, Ingarö & Utö sn)
Cephalozia hampeana (Nees) Schiffn. sumpmikromossa - (11-20)
Cephalozia integerrima (Lindb.) Warnst. trubbmikromossa - (1) (Södertälje sn)
Cephalozia massalongi (Spruce) K. Müll. kopparmikromossa - (1) (Angarn sn)
Cephalozia rubella (Nees) Warnst. (*C. curnowii*) röd mikromossa - (11-20)
Cephalozia subdentata Warnst. (*C. striatula*) torvmikromossa - (5-10)
Chiloscyphus latifolius (Nees) Engel & Schust. (*Lophocolea bidentata*, *L. cuspidata*) stor blekmossa - (5-10)
Chiloscyphus minor (Nees) Engel & Schust. (*Lophocolea minor*) kornblekmossa - (21-30)
Chiloscyphus pallescens (Hoffm.) Dum. (*C. fragilis*) skogsblekmossa - (31-40)
Chiloscyphus polyanthos (L.) Corda bäckblekmossa - (11-20)

- Chiloscyphus profundus* (Nees) Engel & Schust. (*Lophocolea heterophylla*) vedblekmossa - (31-40)
Cladopodiella fluitans (Nees) Buch torvstolommossa - (5-10)
Conocephalum conicum (L.) Underw. rotlungmossa - (5-10)
Cryptothallus mirabilis v. Malmberg huldremossa - (1) (Sorunda sn)

- Diplophyllum albicans* (L.) Dum. nervveckmossa - (21-30)
Diplophyllum obtusifolium (Hook.) Dum. jordveckmossa - (5-10)
Diplophyllum taxifolium (Wahlenb.) Dum. bergveckmossa - (5-10)
Douinia ovata (Dicks.) Buch (*Diplophyllum ovatum*) vaxmossa - (3) (Dalarö, Djurö & Ösmo sn)

- Fossombronia foveolata* Lindb. (*F. dumortieri*) strandbryonia - (5-10)
Fossombronia wondraczeckii (Corda) Lindb. lerbryonia - (11-20)
Frullania dilatata (L.) Dum. hjälmfrullania - (21-30)
Frullania fragilifolia (Tayl.) Gott. et al. späd frullania - (21-30)
Frullania tamarisci (L.) Dum. klipprullania - (31-40)

- Geocalyx graveolens* (Schrad.) Nees terpeninmossa - (5-10)
Gymnocolea inflata (Huds.) Dum. pärnsvepmossa - (21-30)
Gymnomitrium obtusum Lindb. trubbfrostmossa - (2) (Nacka & Tyresö sn)

- Harpanthus flotvianus* (Nees) Nees stor måntandmossa - (1) (Rådmansö sn)

- Jamesoniella autumnalis* (DC.) Steph. höstörnmossa - (2) (Frötuna & Grödinge sn)
Jamesoniella undulifolia (Nees) K. Müll. (*J. schradenii*) kärrörnmossa - (1) (Norrtälje sn)
Jungermania caespiticia Lindenb. knoppslevmossa - (5-10)
Jungermania gracillima Sm. (*J. crenulata*, *Plectocolea crenulata*) listlevermossa - (11-20)
Jungermania hyalina Lyell (*Plectocolea hyalina*) strandslevmossa - (1) (Bromma sn)
Jungermania leiantha Grolle (*J. lanceolata*) rörsvepmossa - (11-20)

- Kurzia pauciflora* (Dicks.) Grolle (*Lepidozia setacea*) fingerflikmossa - (11-20)

Lejeunea cavifolia (Ehrh.) Lindb. blåsflikmossa - (31-40)
Lepidozia reptans Spruce fingermossa - (>40)
Lophozia ascendens (Warnst.) Schust. (L. *gracillima*) liten hornflikmossa - (5-10)
Lophozia bicrenata (Hoffm.) Dum. (*Isopachys bicrenatus*) sandflikmossa - (11-20)
Lophozia capitata (Hook.) Macoun (L. *mildeana*) strandflikmossa - (1) (Lovö sn)
Lophozia collaris (Nees) Dum. (*Leiocolea mül-
 leni*) skuggflikmossa - (1) (Djurö sn)
Lophozia excisa (Dicks.) Dum. hedflikmossa - (21-30)
Lophozia gillmanii (Aust.) Schust. (*Leiocolea kaurinii*) broddflikmossa - (1) (Lovö sn)
Lophozia heterocolpos (Hartm.) Howe (*Leiocolea heterocolpos*) kalkflikmossa - (11-20)
Lophozia incisa (Schräd.) Dum. krusflikmossa - (11-20)
Lophozia laxa (Lindb.) Grolle (L. *marchica*) myrflikmossa - (3) (Blidö, Djurö & Södertälje sn)
Lophozia longidens (Lindb.) Macoun hornflikmossa - (31-40)
Lophozia longiflora (Nees) Schiffn. (L. *guttulata*, L. *porphyroleuca*) vedflikmossa - (11-20)
Lophozia obtusa (Lindb.) Evans (*Leiocolea obtusa*) trubbflikmossa - (5-10)
Lophozia ruthana (Limpr.) Howe (*Leiocolea schultzei*) praktflikmossa - (1) (Roslagskulla sn)
Lophozia silvicola Buch skogsflikmossa - (21-30)
Lophozia sudetica (Hüb.) Grolle (L. *alpestris*) mörk flikmossa - (11-20)
Lophozia ventricosa (Dicks.) Dum. jordflikmossa - (31-40)
Lophozia wenzelii (Nees) Steph. skedflikmossa - (5-10)
Lunularia cruciata (L.) Lindb. månlungmossa - (2) (Stockholm & Värmdö sn)

Mannia fragrans (Balbis) Frye & Clark doftklotmossa - (1) (Utö sn)
Mannia pilosa (Hornem.) Frye & Clark liten klotmossa - (3) (Djurö, Utö & Västerlångsn)
Marchantia aquatica (Nees) Burgeff vattenlungmossa - (1) (Tyresö sn)
Marchantia polymorpha L. lungmossa - (21-30)
Marsupella emarginata (Ehrh.) Dum. klipp-rostmossa - (5-10)
Marsupella funckii (Web. & Mohr) Dum. stig-rostmossa - (1) (Ingarö sn)
Metzgeria furcata (L.) Dum. bandmossa - (31-40)
Moerckia hibernica (Hook.) Gott. (M. *flotowiana*) kärrmörkia - (5-10)

Mylia anomala (Hook.) S. Gray myrmylia - (11-20)

Nardia geoscyphus (De Not.) Lindb. liten nardia - (1) (Norrtälje sn)
Nardia insecta Lindb. fliknardia - (1) (Nacka sn)
Nardia scalaris S. Gray dikesnardia - (5-10)
Nowellia curvifolia (Dicks.) Mitt. långflikmossa - (11-20)

Odontoschisma denudatum (Mart.) Dum. kornknutmossa - (11-20)
Odontoschisma elongatum (Lindb.) Evans mörk knutmossa - (1) (Vårdinge sn)

Pellia endiviifolia (Dicks.) Dum. (P. *fabbrioniana*) kragpellia - (11-20)
Pellia epiphylla (L.) Corda flikpellia - (21-30)
Pellia neesiana (Gott.) Limpr. ringpellia - (21-30)

Plagiochila asplenoides (L.) Dum. praktbräkenmossa - (>40)
Plagiochila porelloides (Nees) Lindenb. liten bräkenmossa - (>40)
Porella cordaeana (Hüb.) Moore stenporella - (21-30)
Porella platyphylla (L.) Ptieff. träd-porella - (11-20)
Pressia quadrata (Scop.) Nees kalklungmossa - (5-10)
Ptilidium ciliare (L.) Hampe stor fransmossa - (>40)
Ptilidium pulcherrimum (G. Web.) Vainio tät fransmossa - (>40)

Radula complanata (L.) Dum. samboradula - (>40)
Radula lindbergiana Hartm. f. bäckradula - (2) (Utö & Österåker sn)
Reboulia hemisphaerica (L.) Raddi glanslungmossa - (5-10)
Riccardia chamaedryfolia (With.) Grolle (R. *sinuata*) stor flikmossa - (4) (Blidö, Djurö, Lidingö & Västerhaninge sn)
Riccardia incurvata Lindb. rännbål-mossa - (4) (Djurö, Ingarö, Riala & Vagnhäradsn)
Riccardia latifrons (Lindb.) Lindb. handbål-mossa - (21-30)
Riccardia multifida (L.) S. Gray flikbål-mossa - (3) (Utö, Vallentuna & Österåker sn)
Riccardia palmata (Hedw.) Carruth. fingerbål-mossa - (11-20)
Riccia beyrichiana Lehm. (R. *lescuriana*, R. *subinermis*) stor rosett - (5-10)
Riccia bifurca Hoffm. (R. *arvensis*) strandrosett - (1) (Djurö sn)
Riccia fluitans L. vattengaffel - (3) (Danderyd, Nacka sn & Stockholm)

Riccia glauca L. plattrosett - (3) (Djurö, Frötuna & Roslagskulla sn)
Riccia hübeniana Lindenb. sydlig gaffel - (1) (Össebygarn sn)
Riccia sorocarpa Bisch. vanlig rosett-mossa - (21-30)
Ricciocarpus natans (L.) Corda vattenstjärna - (11-20)

Scapania aequiloba (Schwaegr.) Dum. spärskapania - (1) (Vårdinge sn)
Scapania apiculata Spruce timmerskapania - (2) (Tyresö & Utö sn)
Scapania aspera M. & H. Bern. taggskapania - (5-10)
Scapania calcicola (H. Arn. & J. Pers.) Ingham kalkskapania - (5-10)
Scapania compacta (A. Roth) Dum. sydska-pania - (3) (Hölö, Ingarö & Tyresö sn)
Scapania curta (Mart.) Dum. jordskapania - (11-20)
Scapania gymnostomophila Kaal. grottska-pania - (2) (Djurö & Utö sn)
Scapania hyperborea Jörg. nordskapania - (1) (Salem sn)
Scapania irrigua (Nees) Nees strandska-pania - (>40)
Scapania lingulata Buch tungskapania - (5-10)
Scapania mucronata Buch uddskapania - (21-30)
Scapania nemorea (L.) Grolle klippska-pania - (21-30)
Scapania paludicola K. Müll. kärrskapania - (11-20)
Scapania paludosa (K. Müll.) K. Müll. källs-ka-pania - (1) (Österhaninge sn)
Scapania scandica (H. Arn. & Buch) Macv. rubinska-pania - (21-30)
Scapania umbrosa (Schräd.) Dum. sågskapa-
 nia - (21-30)
Scapania undulata (L.) Dum. (S. *dentata*)
 bäckskapania - (21-30)

Tetralophozia setiformis (Ehrh.) Schliak. (Temnomma *setiformis*, *Chandonanthus setiformis*) rostlummersmossa - (2) (Nacka & Vårdinge sn)
Trichocolea tomentella (Ehrh.) Dum. dunmos-
 sa - (5-10)
Tritomaria exsectiformis (Briedl.) Loeske ved-
 lobmossa - (11-20)
Tritomaria quinque-dentata (Huds.) Buch stor
 lobmossa - (>40)

**Arter funna i Södermanland
 och/eller Uppland men ej inom
 Stockholmstrakten.**
Anthelia juratzkana (Limpr.) Trev. liten
 snösmossa
Cephalozia arctica Bryhn & Douin svart mik-
 romossa
Cladopodiella francisci (Hook.) Joerg. röd
 stolonmossa
Fossombronina incurva Lindb. sandbyonia
Haplomitrium hookeri (Sm.) Nees kurragöm-
 mamossa
Harpanthus scutatus (Web. & Mohr) Spruce
 liten måntandmossa
Lophozia badensis (Gott.) Schiffn. dvärgflik-
 mossas
Lophozia bantriensis (Hook.) Steph. källflik-
 mossas
Mylia taylorii (Hook.) S. Gray purpurmylia
Odontoschisma sphagni (Dicks.) Dum.
 myrknutmossa
Riccia canaliculata Hoffm. rännlik gaffel
Riccia cavernosa Hoffm. svampig gaffel
Scapania degenii K. Müll. rikkärrsska-pania
Scapania parvifolia Warnst. listskapania
Scapania subalpina (Lindenb.) Dum. älvska-
 pania
Tritomaria exsecta (Schräd.) Loeske skugglob-
 mossas
Tritomaria polita (Nees) Joerg. kärrlobmossa

Tack

Ett stort tack till Tomas Hallingbäck, Lars Hedenäs och Henrik Weibull för kompletteringar av materialet och synpunkter på manuskriptet.

Citerad litteratur

- Almqvist, E. & Asplund, E. 1937. *Stockholmstraktens växter*. 2:a uppl. - Botaniska sällskapet, Stockholm.
 Aronsson, M., Herber, I. & Sundin R. 1992. *Stockholmstraktens lavar I: Absconditella - Chrysothrix*. - Botaniska sällskapet, Stockholm.
 Krusenstjerna, E. v. 1964. *Stockholmstraktens bladmossor*. - Botaniska sällskapet, Stockholm.
 Söderström, L., Hedenäs, L. & Hallingbäck, T. 1992. Checklista över Sveriges mossor. *Myrinia* 2, 13-56.

Första fynden av *Bryum wrightii*, tegelröd bryum, i Sverige

Lars Hedenäs^{a)} och Michael Löfroth^{b)}

a) Naturhistoriska Riksmuseet, Sekt. f. Kryptogambotani, Box 50007, 104 05 STOCKHOLM

b) Statens Naturvårdsverk, naturresursavd., 171 85 SOLNA

Abstract: The arctic moss *Bryum wrightii* Sull. & Lesq. is reported from Sweden for the first time. The species was found at two localities in the province Jämtland, both in the forest region. It grows on open and strongly calcareous soil, constantly kept wet by springs with calcareous water.

Under våtmarksinventeringen i Jämtland 1992 hittade Michael Löfroth tillsammans med Kristina Palmgren och P.-O. Nystrand en obekant *Bryum*-art på två lokaler, som dessutom var väldigt speciella. Lokalerna, vid Tysjöarna i Ås socken (19E 2i) och Blekmyren i Aspås socken (19E 7h), utgörs av till större delen vegetationsfria kalkblekefält i anslutning till kalkrika källor. Vid kontroll av materialet av Lars Hedenäs visade det sig att det handlar om *Bryum wrightii*, en art som inte tidigare hittats i Sverige. Vi föreslår att den på svenska ska heta tegelröd bryum. Fynden är anmärkningsvärda då de ligger i barrskogsregionen, långt söder om artens annars arktiska utbredning. I Norden har den tidigare hittats i Norge i Troms, Finnmark (Frisvoll & Blom 1993) och på Svalbard samt i Finland i Enontekis Lappmark. Utanför Norden är *B. wrightii* känd från Novaya Zemlya, Sibirien, Tjukotskhalvön och arktiska Nordamerika. Düll (1985) uppger arten även från "Tjeckoslovakien".

Vegetationen på lokalen vid Tysjöarna är inte sammanhängande och består huvudsakligen av *Carex jemtlandica*, jämtstarr, *Epilobium davuricum*, smaldunört, *Pinguicula vulgaris*, tätört, *Sagina nodosa*, knutnarv, *Salix myrsinites*, glansvide och *Scorpidium cossoni*, späd skorpionmossa. Dessutom noterades enstaka exemplar av *Eriophorum angustifolium*, ängsull, *Gymnadenia conopsea*, brudsporre, *Juncus triglumis*, lapptåg, *Molinia caerulea*, blåtåtel, *Parnassia palustris*, slätterblomma, *Schoenus ferrugineus*, axag, *Triglochin palustre*, kärrsålting och *Tofieldia pusilla*, björnbrodd. Dessutom fanns riklig förekomst av algen *Nostoc commune*, skyfallsalg.

Vegetationen på Blekmyren är också gles och består av *Bartsia alpina*, svarthö, *Carex capillaris*, hårstarr, *Juncus triglumis*, *Sagina nodosa*, *Salix reticulata*, nätvide, *Schoenus ferrugineus* och *Triglochin palustre*.

Det är svårt att veta hur *Bryum wrightii* kan ha hamnat på dessa två Jämtländska lokaler, till synes i helt fel miljö. En orsak är antagligen de konstant hålls delvis öppna på grund av den extremt kalkrika miljön. Man noterar även att andra arter som är mindre vanliga i skogslandet i norr, som *Juncus triglumis* och *Salix reticulata* växer på en eller båda lokalerna. De har alltså åtminstone lite fjällkaraktär trots allt. Afonina (1988) skriver att *B. wrightii* på Tjukotsk-halvön, längst mot nordost i Ryssland, växer på vad som verkar vara ruderatartad mark på leriga platser med sten för vägbyggen i kalkrik buskig-mossig tundra. Det låter kanske inte alltför olik miljön på kalkbleke. Från Nordnorge uppges arten växa på jord över kalkrikt berg (Frisvoll & Blom 1993).

Citerad litteratur

- Afonina, O. M. 1988. *Listostebelnie mchi Tjukotskovo Polustrova. Sem. Bryaceae-Hypnaceae* (Tjast II). [Bladmossorna på Tjukotsk-halvön. Fam. Bryaceae-Hypnaceae (Del II)] Magadan.
- Düll, R. 1985. Distribution of the European and Macaronesian Mosses (Bryophytina). Part II. *Bryologische Beiträge* 5, 110-232.
- Frisvoll, A. A. & Blom, H. 1993. Trua moser i Norge med Svalbard; raud liste. NINA Utredning 42, 1-55.

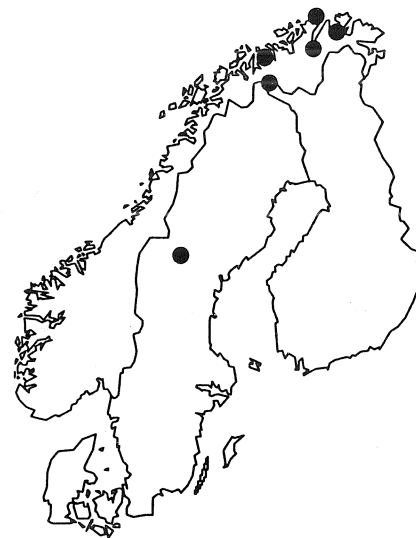

Fig. 1. Utbredningen av *Bryum wrightii* i Norden (utom Svalbard).

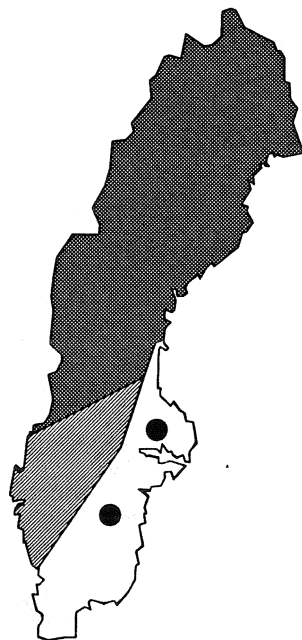
Första fyndet av *Sarmentypnum sarmentosum*, blodskedmossa öster om Vättern

Mikael Löfroth

Statens Naturvårdsverk, naturresursavd., 171 85 SOLNA

Abstract: The first find of *Sarmentypnum sarmentosum* (Wahlenb.) Tuom. & T. Kop. E of the lake Vättern in southern Sweden is reported.

Strax norr om Snokfloen i Svinhults socken, Ydre kommun i Östergötland (Rubin 07F1e2049) finns ett intressant källkärr, som besöktes den 5 september 1991. Kärrret är ett mycket vackert, sluttande källkärr med ordentligt rörligt vatten, på östsidan av en berg-moränsluttning. Kärrret är endast en hektar, har ett litet öppet parti i mitten med gungande mjukmattor och i kanterna glest med tall, björk och klibbal. Bland kärlväxter återfinns bland annat slätterblomma, näbbstarr, gräsull, ljung och skvattram, samt ett stort inslag av myrtilja, som här har en ovanligt östlig förekomst. Följande mossor hittades vid besöket: *Aneura pinguis*, fetbålmossa, *Aulacomnium palustre*, räffelmossa, *Calliergon stramineum*, blek skedmossa, *Rhizomnium pseudopunctatum*, filt-rundmossa, *Sphagnum contortum*, lockvitmossa, *S. subnitens*, röd glansvitmossa, *S. warnstorffii*, purpurvitmossa, *Warnstorffia exannulata*, kärrkrokmossa och slutligen den i sammanhanget intressanta *Sarmentypnum sarmentosum*, blodskedmossa. Den senare samlade jag i en blandkollekt, omedveten om det intressanta fyndet. Ett skott av *S. sarmentosum* hittades av Lars Hedenäs, då han hjälpte mig med bestämning av arterna i kollekten. *Sarmentypnum sarmentosum* har i södra Sverige en nordvästlig utbredning (Hedenäs 1991). Detta är det första fyndet av arten i Götaland öster om Vättern och det andra i östra delen av Sydsverige. Arten är annars vanlig i norra Sverige, särskilt i källpaverkade miljöer. Eftersom även den västliga

Figur. 1. Utbredningen av *Sarmentypnum sarmentosum* i södra Sverige.

myrtiljan har en utpost i detta källkärr tyder detta på att källkärren kan vara viktiga refugier för arter som slås ut vid miljöförändringar. Dessa arter kan mycket väl ha etablerat sig på lokalen under andra klimathållanden än de som råder idag.

Citerad litteratur

Hedenäs, L. 1991 ["1990"]. An interesting find of *Calliergon sarmentosum* in southern Sweden. *Lindbergia* 16, 35-36.

Peatland bryophytes, 9-17 augusti 1993

Under 1993 planeras en nordisk kurs om våtmarksmossor. Kursen kommer att hållas i södra Tavastland i södra Finland (huvuddelen av kursen), i Jämtland i Sverige (1-1,5 dagar) och i Trøndelag i Norge (2-3 dagar), under perioden 9-17(-18) augusti. Kursens syfte är att lära kursdeltagarna att känna igen och bestämma våra våtmarksmossor, samt att ge en insikt i deras ekologi och miljökrav.

Pekka Isoviita och Kjell I. Flatberg, båda specialister på släktet *Sphagnum*, kommer att vara kursledare. Dessutom kommer olika specialister att medverka under delar av kursen: Timo Koponen (Mniaceae), Lars Hedenäs (Amblystegiaceae), Sinikka Piippo (levermossor), Harri Vasander (ekologi).

Kursen är främst avsedd för doktorander som kan förväntas ha användning av de kunskaper som kursen ger. Vidare krävs vissa förkunskaper och bestämningsvana när det gäller mossor. Preliminärt finns plats för sexton kursdeltagare från hela Norden. För doktorander kommer, under förutsättning att sökta anslag erhålles, kostnaden för kursen att bli omkring 1650 finska mark.

Är du intresserad? Skicka in din ansökan, som ska innehålla relevant information om din bakgrund och din planerade användning av kursens kunskaper, samt om dina förkunskaper och erfarenheter när det gäller mossor. Ansökan sändes till Prof. Timo Koponen, Department of Botany, P.O. Box 7, SF-00014 UNIVERSITY OF HELSINKI, Finland, (Fax 009358-0-1918656)

Ansökningsstiden gick ut i slutet av Mars, men du kan alltid chansa på att det finns någon plats kvar.

Jamesoniella undulifolia - spårlöst försvunnen?

Tomas Hallingbäck

Plommonvägen 126, 741 31 Knivsta

Abstract: In Sweden the liverwort *Jamesoniella undulifolia* is very rare and has not been recorded since 1955. The distribution and ecology of *J. undulifolia* in Sweden is given and a short review of the threat status in other European countries is presented.

Till skillnad från höstörnmossa, *Jamesoniella autumnalis*, som hittats relativt ofta de sista 10 åren har den andra arten i släktet, kärrörnmossa *J. undulifolia*, inte setts alls de sista 37 åren trots att försök gjorts att återfinna den. - Därför - ut och leta efter den!!!

Kärrörnmossa liknar höstörnmossa till storlek men har en periantmyrning med korta tänder, blad som är något vågiga med något nedlöpande bladbasen och har något större bladceller. Den mest påtagliga skillnaden ligger dock i ståndorten! Medan höstörnmossan finns på klippor och på ved växer kärrörnmossa på marken i kärr och fuktäng, någon gång även på fuktighet. Som inblandning i de svenska kollektionerna bevarade på bl a Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm finns bl a räffelmossa *Aulacomnium palustre*, blek skedmossa *Calliergon stramineum*, myrkvastmossa *Dicranum bergeri*, piprensarmossa *Paludella squarrosa*, myrbjörnmossa *Polytrichum strictum*, tallvitmossa *Sphagnum capillifolium*, purpurvitmossa *S. warnstorffii* och gyllenmossa *Tomenypnum nitens*.

Artsammansättningen antyder att ståndorten i fråga kan vara allt från rikkärr till fattigkärr och av texten på herbariekollektionernas etiketter (se nedan) kompletterar artens ståndort med fuktighet.

I Sverige är kärrörnmossan med säkerhet funnen på nedanstående sex lokaler:

Skåne: Hässleholm (med inblandning av *Leucobryum glaucum* och *Aulacomnium palustre*) - J Persson 16/4 1881 (LD,UPS)

Västergötland: Mössebergs diabasplatå, fuktighet. Insprängd bland *Sphagnum compactum* - S Fransson 22/8 1955 (S,UPS).

Dalsland: Bäcke sn., Hjulserud, kärräng (sänk ängsmark vid ån) c f r l - P A Larsson & S Bergström 28/9 1916 (S,UPS det. H W Arnell); S & C Bergström 1/7 1917 (LD,S); P A Larsson 1/8 1920 (S); P A Larsson 26/8 1925 (S); P A Larsson & S Bergström 9/10 1931 (LD,UPS)

Dalsland: Änimskog sn., udden s. Yttre Bodarne - S Arnell 8/5 1950 (UPS)

Uppland: Norrtälje: Syltbergen. "Den växer högst upp i bergen i 3 hållkar, som ligger några få m från varandra och på någon meters höjdskillnad (storlek några kvadratmeter vardera). I den översta ganska rikligt. Den vill ej ha för vått, växer bara vid kanterna. Den måste vara en värmeälskande art ty varmare platser med tillräcklig fuktighet kan inte gärna finnas på denna breddgrad. - F Agelin 25/8 1938 (S); 16/5 1942 (S); 17/5 1942 (S); 3/6 1942 (S); A Uggla 22/10 1943 (S); 16/5 1945 Agelin (S)

Värmland: Gillberga sn., Kackerudsmossen, u c Mylia etc - K O Stenström 1882 (S, det T. Hallingbäck)

Arten är funnen i Europa, på Grönland och i den Asiatiska delen av f d Sovjetunionen (Konstantinova m fl 1992). I Europa finns uppgifter från Danmark, Finland, Frankrike, Norge, Polen, Schweiz, Storbritannien, Tjeckiska republiken, Tyskland och Österrike. Den tycks vara sällsynt i samtliga dessa länder.

I Danmark har arten omnämnt i den danska tidskriften Flora og Fauna (vol. 80: s. 112) och där berättas hur botanisten Albert Jensen ihärdigt letade efter arten i Danmark i början av seklet vilket även finns skildrat i en bok skriven av hans dotter, Karen Enevold, utgiven år 1973. Dottern fick följa sin far i jakten på "de vises sten eller den sjældne mos *Jamesoniella schraderi*" (=undulifolia) på en mosse utanför Jelling. Han hittade till slut "de vises sten" 1915 och var därmed den siste som sett arten i Danmark.

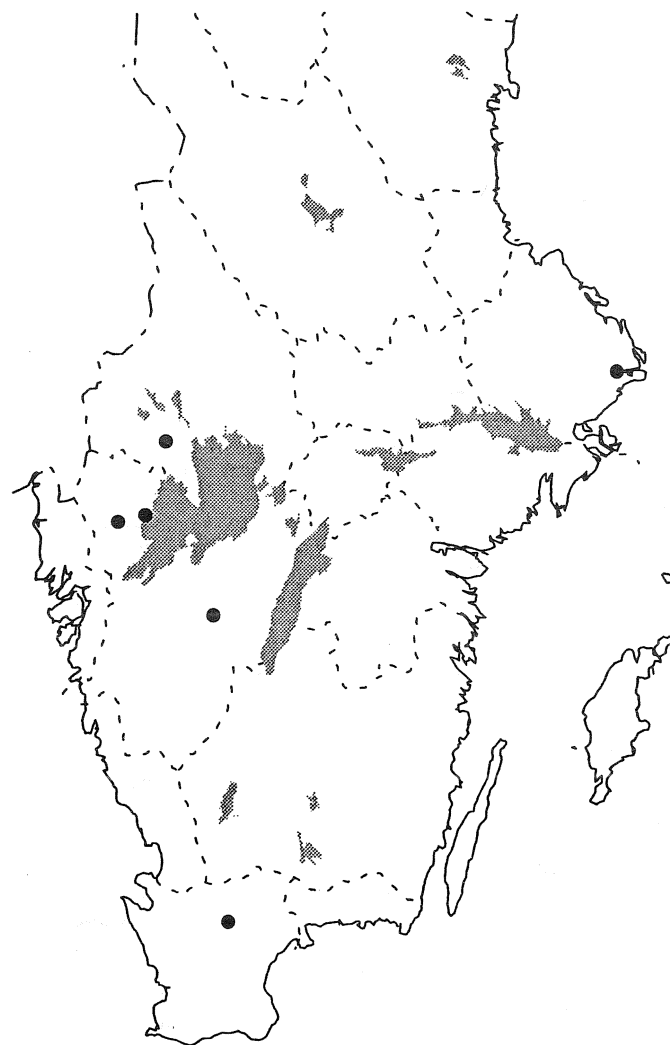
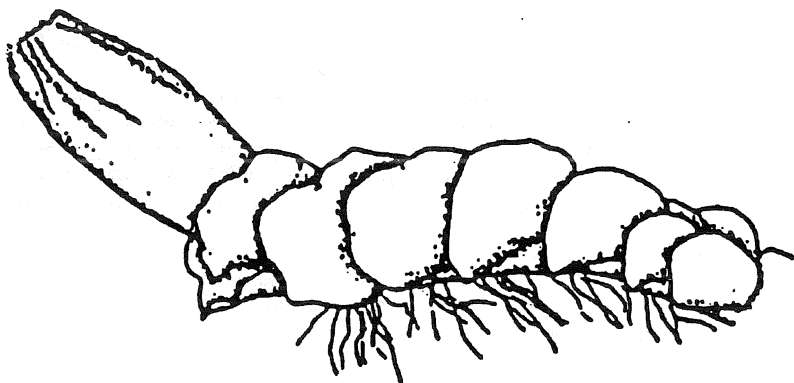
I Norge är kärrörnmossan endast känd från en lokal från 1930: Hordaland (Jørgensen 1934) och finns med på Norges lista över hotade mossor (Frisvoll & Blom 1993). I Finland är den endast funnen på Åland och anses utgången (Rassi & Väisänen 1987). Liknande förhållande gäller för övriga Europa där den blivit ansedd som utgången, hotad eller mycket sällsynt vilket hotlistorna i följande länder visar: England (akut hotad, N. Hodgetts i brev), Frankrike (troligen utgången, Lecointe i brev), Tjeckiska republiken (sista gången sedd 1907, J. Vana muntligt), Österrike (sällsynt, Saukel 1986), Tyskland (sårbar, Philippi 1984), Schweiz (sällsynt, Urmi 1992), Polen (akut hotad Szwedkowski 1986).

I Sverige är den funnen på sammanlagt 6 platser. Eftersom den inte rapporterats sedan 1955 har den även i Sverige ansetts sannolikt utgången (hotkategori 0, Floravårdskommittén för mossor 1988).

Varmt tack till Kell Damholt för bidraget om Albert Jensen och artens status i Danmark.

Citerad litteratur

- Floravårdskommittén för mossor 1988: Preliminär lista över hotade mossor i Sverige. *Svensk Bot. Tidskr.* 82, 423–445.
- Frisvoll, A. A. & Blom, H. H. 1992: Trua moser i Norge med Svalbard; raud liste. *NINA utredning* 42, 1–55.
- Jørgensen, E. 1934: Norges Levermoser. *Bergen Mus. Skr.* 16, 1–343.
- Smith, A. J. E. 1990: *The Liverworts of Britain & Ireland*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Konstatinova, N. A., Potemkin, A. D. & Schljakov, R. N. 1992: Check-list of the Hepaticae and Anthocerotae of the former USSR. *Arctoa* 1, 87–127.
- Philippi, G. 1984: Rote Liste der Moose (Bryophyta). In Blab, J. et al.: *Rote Liste der gefährdeten Tiere und Pflanzen in der Bundesrepublik Deutschland*, 4:e erweiterte, neubear. Auflage -Naturschutz Aktuell Nr 1, 148–152.
- Rassi, P. & Väisänen, R. 1987: Threatened animals and plants in Finland. - *Komiteanmietinö* 43, 1–82.
- Saukel, J. 1986: Rote Liste gefährdeter Lebermoose (Hepaticae) Oesterreichs. In *Grüne Reihe, Bundesminist. Gesundh. & Umweltschutz, Wien* 5, 152–162.
- Szweykowsky, J. 1986: List of threatened liverworts in Poland. In: Zarzycky K. & Wojewoda, W. ed., *List of threatened plants in Poland*, Warszawa, Polska Akad. Nauk, 107–115.
- Urmi, E., et al. 1992: *Die gefährdeten und seltenen Moose der Schweiz*. - Ser." Rote Liste" (ed. Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft BUWAL). - EDMZ, Bern.

Förekomst av kärrörnmossa, *Jamesoniella undulifolia*, i Sverige.

Sumpkrypmossa, *Amblystegium saxatile*, funnen i Gästrikland

Johan Abenius

Svedviksvägen 29, 149 43 NYNÄSHAMN

Abstract: *Amblystegium saxatile* is reported for the first time from the province of Gästrikland, eastern part of central Sweden.

I samband med våtmarksinventering i Gävleborgs län besökte jag sommaren 1991 ett våtmarkskomplex vid Testeboån NV om Gävle, där jag samlade in en kollekt av sumpkrypmossa, *Amblystegium saxatile*. Sumpkrypmossan är en sydlig art, med nordligaste förekomster i Värmland och Västmanland. Fyndet i Gästrikland utgör därför troligen nordgräns för arten.

En annan intressant art som jag hittade i området är skruvknölmossa, *Oncophorus virens*. Det är en nordlig art, med utpostlokaler i södra Sverige. Enligt Hedenäs & Löfroth (1992) är såväl skruvknölmossan som sumpkrypmossan användbara som indikatorer på särskilt skyddsvärda våtmarksbiotoper.

Lokal: *Amblystegium saxatile*. Gästrikland, Hille socken, 800 m S Oslättfors kapell. Rubin 13H7c 3245. Datum: 2/9 1991.

Biotopbeskrivning och följearter: Sumpkrypmossan växte på trädsocklar i en sumpskog med mycket blöt botten i anslutning till ett bäckutflöde i Nyhammarsån. Trädskiktet var blandat, med dominans av klibbal och björk, och ett större inslag av undertryckt gran. Andra viktigare följearter: grenrör *Calamagrostis canescens*; brunrör, *C. purpurea*; missne, *Calla palustris*; älggräs, *Filipendula ulmaria*; vattenmåra, *Galium palustre*; skogssäv, *Scirpus sylvaticus*; kräklöver, *Potentilla palustris*; kärrviol, *Viola palustris*; skogslummermossa, *Barbilophozia lycopodioides*; skogsgräsmossa, *Brachythecium salebrosum*; kärrbryum, *Bryum pseudotriquetrum*; kärrskedmossa, *Calliergon cordifolium*; skuggstjärnmossa, *Mnium hornum*; kärrpraktmossa, *Plagiomnium ellipticum*; krattvitmossa, *Sphagnum centrale*; transvitmossa, *S. fimbriatum*; källvitmossa, *S. flexuosum*; klyvbladsvitmossa, *S. riparium* och knoppvitmossa, *S. teres*.

Hotklass: Enligt den förteckning över hotade växter som publicerades 1991 tillhör sumpkrypmossan kategori 4 -hänsynskrävande.

Bedömning av hotsituationen på den aktuella lokalen: Arbete med reservatsbildning pågår, vilket torde komma att skapa ett fullgott skydd för sumpskogen och därmed också för sumpkrypmossan.

Till sist vill jag passa på att rekommendera ett besök i området. Det går säkert att hitta nya intressanta mosslokaler här. Våtmarkerna längs Nyhammarsån, och Testeboån nedströms Oslättfors, utgörs av en ovanligt komplett serie från öppna limnogena fuktängar och strandsumpskog till ren myrvegetation. Stora delar av området har använts till slätter i äldre tid, och en del sumpskog har utbildats på tidigare öppen mark. Men det finns också sumpskog med längre skoglig kontinuitet i området. De stora områden som årligen översvämmas av Testeboån kan nog också vara av intresse. Förutom våtmarksaspekten finns bl a fina ädellövbestånd längs Testeboån.

Tack till Lars Hedenäs för bestämningshjälp.

Citerad litteratur

Databanken för hotade arter och Naturvårdsverket. 1991. *Hotade växter i Sverige 1990. Kärlväxter, mossor, lavar och svampar - förteckning och länsvis förekomst*. Lund.

Hedenäs, L. & Löfroth, M. 1992. Mossor som indikerar särskilt skyddsvärda våtmarksbiotoper. *Svensk Bot. Tidskr.* 86: 375-389.

Mossornas Vänners Exkursioner 1993

Ändrat datum för exkursionen till Lainio!

Av olika anledningar har vi valt att ändra tidpunkten för exkursionen till Lainio i Norrbotten. De aktuella dagarna är nu fastställda till 31 juli - 4 augusti. Exkursionen arrangeras tillsammans med intresserade ur naturskyddsföreningen i Norrbotten. Vi hoppas med detta kunna få fler norrlänningar intresserade av mossornas underbara värld. Vi utlovar spännande och storslagna miljöer där få människor tidigare satt sin fot.

Som planerat blir det även en sen höstexkursion i Falbygden 2-3 oktober, då dessutom föreningens årsmöte hålls.

Anmälningar och förfrågningar skickas till:

Henrik Weibull
Färtickegången 44
135 33 TYRESÖ
Tel. 08-712 95 49

Spatelvitmossa, *Sphagnum angermanicum*, funnen i Gästrikland

Johan Abenius

Svedviksvägen 29, 149 43 NYNÄSHAMN

Abstract: *Sphagnum angermanicum* is reported for the first time from the province of Gästrikland, eastern part of central Sweden.

De två senaste fältsäsongerna har jag till stor del tillbringat på våtmarker i Gävleborgs län. Under inventeringens gång har många vitmossarter "fallit på plats", medan andra fortfarande är svåra att skilja i fält. Ibland uppträder otypiska former av vanliga arter vilket skapar osäkerhet.

I somras stod jag på Kolkilampmurarna i Jädraåstrakten i NV Gästrikland inför en vitmossa som jag visste att jag inte sett tidigare, spatelvitmossa, *Sphagnum angermanicum*.

Spatelvitmossan har sin största utbredning i NÖ Nordamerika. I Europa är den endast känd från centrala Skandinavien (mellan 58-65:e breddgraderna), där flest fynd har gjorts i de västra delarna. Arten beskrevs 1916 från Ångermanland av Elias Melin. Kända svenska lokaler fördelar sig enligt följande: Värmland 2 lokaler (1971, 1979), Dalarna 7 lokaler (1965-1980) och Ångermanland 1 lokal (1960). Flera av lokalerna i Dalarna har blivit återbesökta av Pell-Algot Eriksson under 1980-talet, och arten visar här inga tecken på att ha minskat (Hallingbäck, muntl.). Ett resultatlöst försök att återfinna den på typlokalen i Ångermanland gjordes 1989 (Söderström, brev).

I fält ger arten ett ljust intryck, ljusgrön med ett inslag av rosa. En liten, plattad, stamknopp finns i skottspetsen. Både stam- och grenblad har ett mycket karaktäristiskt utseende, stambladen är bredast på mitten, vissa nästan cirkelrunda. Grenbladen är ovala och har en brett avhuggen, grovtandad spets.

Lokal: *Sphagnum angermanicum*. Gästrikland, Ockelbo socken, 1500 m NNV Kolkilamp, 6,5 km V Jädraås. Rubin 13G9f 3245. Datum: 11/7 1992.

Biotopebeskrivning och följearter: Spatelvitmossan växer längs en kraftigt nedskuren bäck, i ett starkt sluttande kärr. Vegetationen har inga andra anmärkningsvärda inslag. Kärrret är öppet, men en del lågvuxna och kraftigt viltbetade träd förekommer fläckvis. Vegetationen präglas tydligt av årliga översvämningar vid bäcken, som troligen hindrar ett slutet trädskikt att utbildas.

Sammanfattningsvis en lämplig miljö för konkurrenssvaga kärrväxter. Inslaget av arter som ängsnycklar, kärrfråken och dvärglumner indikerar intermediär trofinivå.

Följande följearter noterades (frekventa arter understrukna): gråal, *Alnus incana*; glasbjörk, *Betula pubescens*; gran, *Picea abies*; bindvide, *Salix aurita*; nålstarr, *Carex dioica*; trädstarr, *C. lasiocarpa*; taggstarr, *C. pauciflora*; ljung, *Calluna vulgaris*; ängsnycklar, *Dactylorhiza incarnata*; jungfru Marie nycklar, *D. maculata*; rundsilesår, *Drosera rotundifolia*; kärrfråken, *Equisetum palustre*; ängsull, *Eriophorum angustifolium*; blåtåtel, *Molinia caerulea*; pors, *Myrica gale*; vass, *Phragmites australis*; blodrot, *Potentilla erecta*; tuvsäv, *Scirpus cespitosus*; dvärglumner, *Selaginella selaginoides*; skogsstjärna, *Trientalis europaea*; tranbär, *Vaccinium oxycoccus*; kärrviol, *Viola palustris*; räffelmossa, *Aulacomnium palustre*; myrbjörnmossa, *Polytrichum strictum*; praktstomossa, *Sphagnum magellanicum* och solvitmossa, *S. papillosum*.

Spatelvitmossans ekologi: Naturligtvis krävs ett närmare studium bl a av de skandinaviska populationernas konstans och utveckling för att klargöra vilka faktorer som bestämmer artens förekomst. Det kan ändå vara intressant att spekulera lite om ekologin hos en ovanlig mossa. Jag tolkar spatelvitmossans växtsätt på den enda lokal jag själv sett som att det är en konkurrenssvag art som har nytta av den instabila bäckmiljön. Detta växtsätt i anslutning till bäckar verkar vara det vanliga för arten i Sverige. Man kommer att tänka på flera av de ovanligare kärlväxter på våtmarker (knottblomster, strandlumner, majviva, hårstarr, fråken-arter) som på många lokaler förefaller gynnas av någon typ av störning (djurstigar, kraftledning, bäckkanter etc).

Bedömning av hotsituationen på den aktuella lokalen: Vid fältbesöket uppskattade jag antalet skott på lokalen till > 1000, troligen betydligt mer, spritt över en ca 40 meter lång sträcka. Bestånden visade inga tecken på vantrivsel, de enskilda skotten såg friska ut. Inga fertila skott hittades.

Det allvarligaste hotet mot spatelvitmossan vid Kolkilampmyrarna är körskador och andra ingrepp i samband med kommande skogsbruksåtgärder i den fastmarksskog som omger växtlokalen. Vid våtmarksinventeringen har jag sett många myrstråk i liknande terräng som har fått en helt förändrad hydrologi i samband med gallring, slutavverkning etc i anslutande skogsmark. Även dikningar som påverkar hydrologin i de stora öppna kärr som ansluter till växtplatsen vore troligen ödeläggande.

Hotklass: Arten fördes i den förteckning över hotade växter som publicerades 1991 till kategori 2 - sårbar. På ett aktuellt utkast till artefaktablad som jag erhållit från Tomas Hallingbäck har den i stället preliminärt ändrats till kategori 3 - sällsynt. Anledningen till att kommittén ämnar flytta arten är att tillräcklig kunskap om artens ekologi och aktuell status saknas, och då är det självklart riktigt att låta försiktigheten styra.

Denna brist på kunskap om hotade arters aktuella status gäller förstås många arter, speciellt bland kryptogamerna. Det är viktigt att resurser tillskapas för att möjliggöra återbesök på kända lokaler, och för populationsekologiska studier på hotade arter. Över huvud taget måste en bredare taxonomisk och ekologisk kunskap byggas upp i Sverige för att vi ska kunna klara det nationella målet att bevara den biologiska mångfalden åt kommande generationer.

Tack till Lars Hedenäs för kontrollbestämning och till Tomas Hallingbäck för uppgifter om litteratur och uttag ur databanken för hotade arter. Kollektioner finns i Naturhistoriska riksmuseet (S) och privat herbarium.

Citerad litteratur

- Databanken för hotade arter och Naturvårdsverket. 1991: *Hotade växter i Sverige 1990. Kärlväxter, mossor, lavar och svampar - förteckning och länsvis förekomst*. Lund.
- Eriksson, P. A. 1972: *Sphagnum angermanicum* funnen i västra Dalarna och i östra Värmland. *Svensk Bot. Tidskr.* 66: 136-138.
- Eriksson, P. A. 1979: Nya lokaler för *Sphagnum angermanicum* i västerdalarna. *Svensk Bot. Tidskr.* 73: 202.
- Melin, E. 1919: *Sphagnum angermanicum* n. sp. *Svensk Bot. Tidskr.* 13: 23-25.
- Sjörs, H. 1966: *Sphagnum angermanicum* found in northern Dalarna, Sweden. *Bot. Not.* 119: 361-364.
- Sjörs, H. m fl 1973: Skyddsvärda myrar i Kopparbergs län. *Växtekol. Studier* 3.

Internationell Bryologi

Du som är intresserad av vad som händer inom bryologin i världen bör bli medlem i *International Association of Bryologists* (IAB). Det kostar 10 US \$ och då får du *Bryological Times* 6 gånger om året. Det är ett internationellt nyhetsblad med debattartiklar, notiser om nyutkommen litteratur (ibland med förmånliga medlemserbjudanden), kommande bryologiska möten, rapporter från möten, notiser om vad olika personer håller på med för tillfället, mm. Eftersom den trycks så ofta så är nyheterna/meddelandena alltid aktuella. Det finns också möjlighet för dig att snabbt få ut ett meddelande/förfrågan i den.

Bli medlem i IAB genom att betala in 10 US\$ till:

Dale H. Vitt
Department of Botany
University of Alberta
Alberta T6G 2E9
Canada

Myrinia 3 (1), 19-21

Höstekursion med Mossornas vänner till Sotenäset

Henrik Weibull

Fårtickegången 44, 135 33 TYRESÖ

Abstract: A report is given from an excursion to Sotenäset, Bohuslän, west Sweden.

Inbjudna till Evastina Blomgren och Sven Bergqvist i Kungshamn på Sotenäset i Bohuslän kom vi, ett tiotal personer, fram på fredagkvällen. Det skulle bli rundvandring bland Sotenäsets mossfloras alla rariteter med de bästa naturkännarna i nejden som guider. Vi välkomnades och erbjöds logi i värdparets underbara hus med utsikt över västerhavet. När alla så småningom kommit bjöds vi på vår första västkustspecialité, färska räkor, som naturligtvis smakar bäst på plats.

Mycket entusiastiska gav vi oss iväg till den första hägrande lokalen vid Anneröd ett par mils biltur norr om Kungshamn. Bokskogen vi kom till låg i typisk bohusländsk terräng, med slipade rundhällar och är Sveriges nordligaste naturliga bokskog på ca 50 ha. Den första sevärdhet som mötte oss var underligt nog inte någon mossa. Vid sidan av den lilla grusväg vi parkerat bilarna på växte några illorange exemplar av larvklubba *Cordyceps militaris* som mycket riktigt med sitt mycel visade vägen till en fjärilspuppa. Väl inne i skogen visade Evastina oss hur vi skulle hitta Sotenäs-specialitén vaxlevermossa, *Douinia ovata*, som många av oss sett fram emot. Den typiska växtplatsen är på en relativt torr nordvänd lodrät klippa av fattigberg, där mossan ifråga oftast växer i lagom "tithöjd". Och mycket riktigt, där växte en liten fläck av den på första lämpliga klippa. Längre upp i en betydligt fuktigare brant hittade vi andra exklusiva arter som blockskapania *Scapania gracilis*, liten revmossa *Bazzania tricenata* och skogstrappmossa *Anastrophium michauxii*. Naturligtvis fanns här också de vanliga västliga arterna vågig sidenmossa *Plagiothecium undulatum*, stor revmossa *Bazzania trilobata* och västlig hakmossa *Rhytidadelphus loreus* i stor mängd. På tillbakavägen passerade vi en liten bäck där det på jord och sten växte rävsvansmossa *Thamnobryum alopecurum*, gul hårgräsmossa *Cirriphyllum crassinervum*, kalkkam-mossa *Ctenidium molluscum*, piskbaronmossa *Anomodon attenuatus*, skuggsprötmossa *Eurynchium striatum* och stor bandmossa *Metzgeria conjugata*. Dessutom hittades även nötmossa *Diphyscium foliosum* vid en stig.

Efter denna första urladdning begav vi oss fikasugna mot det närliggande målet Björnbärsberget. Detta solitärberg ligger mycket exponerat i det inre av Bottnefjorden. Själva berget var fattigt men påverkan av ovanpå liggande kalkhaltig skalgrus var påtaglig. Det gassande solskenet gjorde gott när vi satte oss att inta lite medhavd förtäring. Sittande på hållarna var det lägligt att stifta bekantskap med den mycket torra mossfloran. Det var nu sprutflaskorna med vatten (ett ovärderligt hjälpmedel) verkligen kom till användning. Små förtorkade arter går igenom en förunderlig förvandling när de utsätts för en liten artificiell "regnskur". Några arter som behandlades var hårgrimmia *Grimmia pulvinata*, kruskalkmossa *Tortella tortuosa*, skör kalkmossa *T. fragilis*, skör nervmossa *Campylopus fragilis*, samt levermossorna vanliga rosettmossa *Riccia sorocarpa*, stor rosett *R. beyrichiana* och västlig lummermossa *Barbilophozia atlantica*. Dessutom hittades trubbgrimmia *Grimmia unicolor* som var ny för Sotenäset.

Nästa stopp avklarades snabbt och var lokalen för portlaktmolla *Halimione portulacoides*. Denna nyligen funna kärlväxt för landet drog till sig de flestas intresse. Men även här växte några sevärdar mossor som sandskruvmossa *Tortula ruraliformis* och spetsig rullmossa *Pseudocrossidium hornschuchianum*. Ytterligare en lokal som snabbt avverkades låg vid Vik strax S om Bovallstrand. På en rundslipad berghäll bakom snår av rosbuskar och björnbär växte stenulota *Ulota hutchinsiae* i skuggan av en lövträdskåpa.

Färden fortsatte mot Tossene, där kyrkans båda kyrkogårdar besöktes. Utanför den nyare av de två stannade vi för att undersöka allétråden som främst bestod av relativt små lönnar och almar. Här växte stor hättemossa *Orthotrichum lyelli* tillsammans med några ytterligare arter i samma släkte. Dessutom fick vi se kornskrvmossa *Tortula papillosa* och ett par exemplar av den mycket sällsynta almskrvmossa *T. laevipila*. För att få se några större bestånd av denna art gjordes en snabbvisit på den gamla kyrkogården där arten växte på ett par storvuxna almar.

Nästa besök gjordes vid en brant nära Stensjö vid Åbyfjärden där målet var ytterligare en raritet, nämligen fågelfotsmossa *Pterogonium gracilis*. Den växte där i skyddat läge under några askar. En tät matta täckte en starkt sluttande berghäll, dessutom hittades arten på basen av en nyligen avbruten ask. I en annan brant växte skuggtrasselmossa *Heterocladium heteropterum* i starkt skuggat läge. På väg tillbaka till Kungshamn stannade vi till vid Lyckevallen där en liten å rinner under en mindre väg. Här visade Sven rikliga mängder av trubbskrvmossa *Tortula latifolia* för oss. Det typiska läget man hittar arten i är strax under högvattenlinjen. Här växte den synnerligen rikligt på cementtrumman under bron och på sten. På cement i torrare läge växte

även hårgrimmia *Grimmia pulvinata* och rödskaftad hättemossa *Orthotrichum anomalum*.

Därefter blev det ett par timmars avbrott i exkurerandet för att inta en välsmakande middag. Men fältdagen var inte slut med det, för när efterrätten var avslutad gjorde vi en kortare kvällstur till Sandö. Det var en skyddad vik i norra delen av ön som tilldrog sig vårt intresse. De rundslipade hållarna av fattigberg var överdragna av ett tunnt lager skalgrus vilket bidrog till den synnerligen artrika mossfloran. Här växte bl a dvärgkällmossa *Philonotis arnellii*, tät planmossa *Distichium inclinatum*, spetsig rullmossa *Pseudocrossidium hornschuchianum*, strandkalkmossa *Tortella flavovirens* var *glareicola*, kalkkammosa *Ctenidium molluscum*, kustkrypmossa *Conardia compacta* och atlantfläta *Hypnum resupinatum*. Dessutom var även kärlväxt- och lavfloran speciell med bl a engelsk fetknopp *Sedum anglicum* och brun franslav *Anaptychia runcinata*.

Söndagens första ansträngningar ägnades till att promenera över de karga klipporna vid Olsten strax N om Kungshamn. De fattiga klipporna gav inte mycket grogrund för någon växtlighet och man tyckte nästan synd om de stackars nötkreatur som sökte finna föda där. Våra guider hade nu inte släpat ut oss i denna terräng om det inte vore för ett artrikt parti med starkt skalgruspåverkad ängsmark. Där hittades t ex hednervmossa *Campylopus flexuosus* och kortbladig kalkmossa *Tortella inclinata*, medan det i blötare delar växte arter som korvskorpionmossa *Scorpidium scorpioides*, röd skorpionmossa *S. revolvens* och lockvitmossa *Sphagnum contortum*. Dessutom fanns det även här intressanta kärlväxter som fyrling *Crassula aquatica* och stenkrassing *Hornungia petraea*.

Det andra exkursionsobjekt för dagen blev Ulvedalen, en trång och fuktig bergravin ungefär mitt på Sotenäset. Efter en brottningsmatch med en svårforcerad snårskog kom vi in till de mer eller mindre lodräta bergväggarna. Här trivdes bl a nervsotmossa *Andreaea rothii* och rikliga mängder purpurmylia *Mylia taylorii*. I ravinens högst belägna parti kom vi fram till en av de största rariteterna på denna helgexkursion, nämligen atlantvitmossa *Sphagnum strictum*. Den växte blött i ett par små bestånd. Vår vandring fortsatte genom dalen och ut till en betesmark liggande på mäktiga skalgruslager. På blottad skalgrus växte kalkjordmossa *Dicranella varia* och utmed en liten bäck hittades rikligt med klotuffmossa *Palustriella falcata*. På väg tillbaka till bilarna upptäcktes även krokspjutmossa *Calliergonella lindbergii* i ett dike.

En snabbvisit ägnades därefter en växtlokal vid Kroken längs vägen mot Kungshamn. I körspår vid ett hygge, på relativt fattig mark, visades vi ett stort parti med hårnervmossa *Campylopus introflexus*. På vägen tillbaka gjordes ett sista stopp vid Kärsudden vid en lövskogsbevuxen skuggig brant med rikligt med skör nervmossa *Campylopus fragilis* och skuggtrasselmossa *Heterocladium heteropterum*. Efter en avslutande middag återstod bara hemfärden och att tacka Evastina och Sven för en mycket trevlig helg med god mat och väl förberedda exkursionsmål.

Rak glansmossa, *Orthothecium strictum*, i Sverige

Lars Hedenäs

Naturhistoriska Riksmuseet, Kryptogambotani, Box 50007, S-104 05
Stockholm, Sverige

Abstract: The habitat of *Orthothecium strictum* Lor. is reported and its distribution in Sweden mapped.

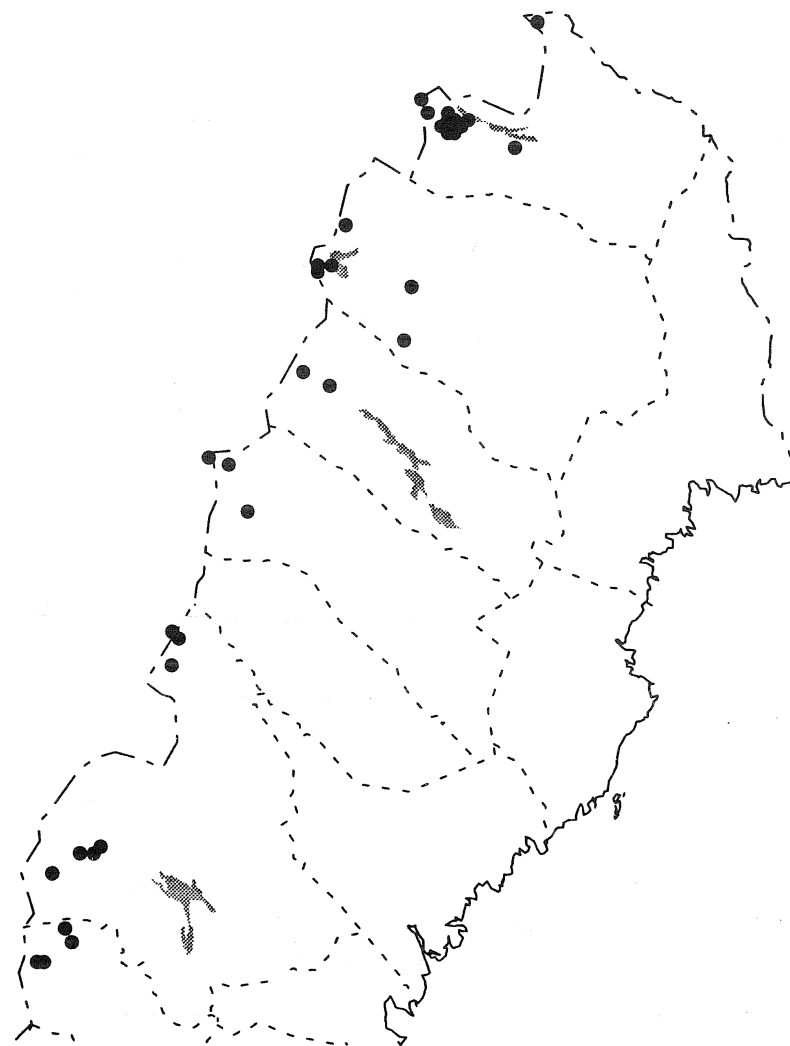
Den raka glansmossan, *Orthothecium strictum*, finns i kalkrikare områden i större delen av fjällkedjan. Att döma av det insamlade materialet är arten inte särskilt vanlig, men å andra sidan visar observationer i fält att den lokalt, exempelvis i trakterna söder om Torneträsk västra ända, inte är alltför ovanlig. Arten växer främst i de subalpina och lågalpina zonerna och man hittar den på rikt berg, vanligen i fuktiga klippskrevor och på klippor intill vattenfall eller översilande vatten. Arten bildar krypande eller uppräta, brungröna eller rödaktiga, glänsande bestånd, som kan vara rena eller uppblandade med andra arter. Ofta hittar man flera glansmoss-arter tillsammans på samma lokal och i de kalkrikare områdena i fjällkedjans norra del kan man hitta alla våra fem arter växande nära varandra, ibland flera arter blandade med varandra.

Rak glansmossa är vitt spridd i bergstrakter och i de arktiska områdena i Europa, Asien och Nordamerika (inkl. Grönland). I Norden är arten känd från Sverige, Norge, Finland, Island och från Svalbard. I Europa i övrigt finns arten i Pyrenéerna, Alperna, i Rumänien (Düll 1985) och norra Ryssland.

Den raka glansmossan har inte hittats med kapslar i Norden, men arten kan ha *gemmae* (jfr. Ireland 1979).

Citerad litteratur

- Düll, R. 1985. Distribution of the European and Macaronesian Mosses (Bryophytina), Part II. *Bryologische Beiträge* 5, 110-232.
Ireland, R. R. 1979. Propagula of *Orthothecium strictum* Lor. *Lindbergia* 5, 31-32.

Förekomst av rak glansmossa, *Orthothecium strictum*, i Sverige.

Axplock ur Virsbo-traktens bladmosslora

Ingvar Granqvist

Strandvägen 2, 730 61 VIRSBO

Abstract: Some remarks on the bryophyte flora of Virsbo region in Västmanland province, Sweden, are presented. Virsbo lies within the phytogeographical boundary zone between South and North Sweden which is indicated by the presence of both hemiboreal and boreal bryophyte species such as *Dichelyma capillaceum* (southern) and *D. falcatum* (northern). Interesting occurrences are also those of slightly oceanic species like *Plagiothecium undulatum* and subcontinental mosses like *Sphagnum wulfianum*. The *Splachnaceae* and *Sphagnaceae* are two rather well represented families in the region and the phenology of *Splachnum spp.* is briefly discussed.

Virsbotrakten utgör norra delen av Ramnäs socken, Surahammars kommun i Västmanland. Trakten utmärks av omväxlande terräng. Några kalkförekomster finns inte, men Kolbäckens dalgång innehåller mycket lera, som dyker upp på de mest oanade ställen. Berggrunden är annars granitisk, och i västra delen finns en hel del pegmatit. Grundvattnet ligger högt, och källor och översilningar förekommer tätt i den numera rätt enahanda, "vårdade" skogen. Bergbranter och raviner saknas nästan helt. Tack vare översilningarna, vars vatten på många ställen tycks ha högre pH-värden och annorlunda jonstatus än omgivningen, blir traktens flora mera sammansatt. En annan faktor, som gör området intressant ur floristisk synpunkt, är Limes Norrlandicus. Västmanland är ett slags mötesplats för oceaniska, kontinentala, nordliga och sydliga floraelement.

Mitt speciella utforskningsområde omfattar ganska precis 100 kvadratkilometers-rutor, och inom detta område har jag, i mitt tycke, gjort växtgeografiskt intressanta erfarenheter. Som amatör har jag naturligtvis inte tillgång till den kontinuerliga informationen inom bryologin utan är hänvisad till mer lättillgänglig sådan. Jag hoppas ändå, att läsaren skall få någon behållning.

Jag har strandtomt vid sjön Åmänningen. Strandskogen innehåller stora stenblock täckta av den mera ordinära mossfloran. Men studerar man dem närmare, upptäcker man att enstaka kvadratdecimetrar har givit plats åt repmossan, *Pterigynandrum filiforme*. Arten kanske är vanlig i många trakter, men här är den i utdöende. Nära strandvattnet på rötter, delvis murknande, finns en kvadratmeter som står med skuggstjärnmossa, *Mnium hornum*, stor kvastmossa, *Dicranum majus*, fyrtandsmossa, *Tetraphis pellucida*, vågig sidenmossa, *Plagiothecium undulatum*, sumpvitmossa, *Sphagnum palustre* och skedmossa, *Calliergon cordifolium*. De växer skuggigt under björk och al. *Sphagnum palustre* befinner sig ju på sin nordgräns. *Plagiothecium undulatum*-förekomsten utgör

kanske en slags förbindelselänk mellan utbredningen i väster och den vid norra Östersjön. Mossan här i Virsbo är inte riktigt lika kraftig som bestånden på t.ex. Vaddö vid Ålands hav. Jag misstänker att det beror på att föroreningsgraden är större i mitt industritäta område och att luften från sötvatten är näringsfattigare än havsluft. I samband med *Plagiothecium undulatum* kan jag nämna, att jag har funnit sumpsidemossan, *Plagiothecium ruthei*, på hittills nio lokaler. Arten gör verkliga skäl för sitt svenska namn.

Drygt 100 meter norr om bostaden utbreder sig Brännmossen, som är en till viss del öppen myr, som höjes och sänkes med Kolbäckens vattenstånd. Vattenkraften är väl utbyggd i ån. Den vanliga klommossen, *Dichelyma falcatum*, förekommer lite varstans på stenar i rinnande vatten. Följer man Brännmossens lagkant bort från sjön, kommer man till ett relativt högstammigt bestånd av granar, där förutom en del trevliga kärlväxter och svampar även förekommer kantvitmossa, *Sphagnum quinquefarium*. Jag har hittills funnit arten på fem lokaler. Kantvitmossans utbredning har sydvästlig tyngdpunkt, och därför kan det ju vara roligt att få tala om att jag funnit bollvitmossan, *Sphagnum wulfianum* på sju lokaler. Bollvitmossan är ju en nordöstlig art.

Den tidigare nämnda sumpvitmossan, *S. palustre*, har jag insamlat från tolv lokaler hittills, medan den nordliga krattvitmossan, *S. centrale*, är mycket allmän. Bland vitmossorna kanske jag också skall nämna fynd av följande arter: mellanvitmossa, *Sphagnum affine* var. *flagellare* (ej ovanlig), björnvitmossa, *S. lindbergii* (3 lokaler), drågvitmossa, *S. pulchrum* (1 lokal), källvitmossa, *S. flexuosum* (4 lokaler), brun glansvitmossa, *S. subfulvum* (1 lokal), hedvitmossa, *S. molle* (1 lokal), röd glansvitmossa, *S. subnitens* (4 lokaler), skedvitmossa, *S. platyphyllum* (1 lokal), hornvitmossa, *S. denticulatum* (1 lokal), krokvitmossa, *S. subsecundum* (3 lokaler), lockvitmossa, *S. contortum* (1 lokal) och grodovitmossa, *S. inundatum* (vanlig). För övrigt kan nämnas att jag hittills funnit 35 arter av släktet *Sphagnum* i Virsbo-trakten.

En annan intressant mossordning är förmodligen Funariales. Här kan jag endast ta upp några få arter ur släktena *Splachnum* och *Tetraplodon*, då jag i stort sett saknar erfarenhet av övriga medlemmar i ordningen. Säkra förekomster finns av komossa, *Splachnum ampullaceum*, röd och gul parasollmossa, *S. rubrum* resp. *S. luteum*. Det finns gott om älg och rådjur, och i början av seklet och tidigare gick även korna lösa på skogen väster om Kolbäckens ån. Myrmarkerna är dessutom vidsträckta. Även om nämnda arter är lätt igenkända, så är det ofta mycket svårt att pricka in rätt tidpunkt för deras sporofytgeneration. Förr kunde man säga: runt midsommar. Den regeln fungerar dåligt numera. Relativt ofta finner man arternas "bladmattor" på gammal spillning. Det är inte ovanligt att detta sker efter det att ascomyceterna orange legeskål, *Byssonectria aggregata*, och mörk legeskål, *Nannfeldtiella aggregata*, "lagt av" för året. Men bladmattor av komossa och röd parasollmossa har jag funnit ända in i början på november. En inte alltför ovanlig företeelse är, att den röda parasollmossans sporofyter i en tuva skiftar från mörkaste vinrött till halvgenomsiktigt vitgrönt (aldrig gult). Pigmenteringen hos denna art tycks vara instabil eller? Är man uppmärksam kan man också finna lämmelmossa, *Tetraplodon mnioides*, och tandad lämmelmossa, *Tetraplodon angustatus*. Den senare på "begravda" större däggdjursben. Första fyndet av lämmelmossan gjordes originellt nog på den döda kroppen av en skogslämmel och det andra på skogssork. Båda dessa fynd från september månad. Skogslämmeln är ej sällsynt i Virsbo-området.

Inom parentes kanske kan nämnas, att ett av fynden av gul parasollmossa gjordes endast en meter från ett skogslämmelbo. I samband med detta gjordes en undersökning av omgivningen, och det kunde konstateras att skogskanten intill var "betesplats" för skogslämlar, som ju är "mossvegetarianer". Matsedeln vid denna lokal utgjordes av husmossa, *Hylocomium splendens*, väggmossa, *Pleurozium schreberi*, kvastmossa, *Dicranum scoparium* och flagellkvastmossa, *Dicranum flagellare*.

Virsbotrakten är långt ifrån bryologiskt utforskad, och många nya fynd kommer att dyka upp. Kanske dessa platser i MYRINIA framöver. Därför vill jag avsluta denna artikel med att nämna några fynd, som jag sätter speciellt stort värde på: grön sköldmossa, *Buxbaumia viridis*, vridbjörnmossa, *Oligotrichum hercynicum* (på våra skogsbilvägar), taigakvastmossa, *Dicranum drummondii*, på en berghäll öster om ån och blåmossa, *Leucobryum glaucum*, hittills tre lokaler.

Okända mossherbarier, finns dom?

Vid det karterande av mossor i Sverige som påbörjats så smått (se detta och föregående nummer av MYRINIA) har vi som håller på med detta ofta funderat på vad som kan gömma sig hos de bryologer som inte har mossor som yrke. Det bör rimligen finnas en hel del insamlingar av både vanligare och ovanligare arter som vi missar när vi går igenom de större offentliga herbarierna. För att göra det möjligt att inkludera även privata herbarier i karteringsarbetet vore det av stort värde om Mossornas Vänner hade ett register över de personer som har privata herbarier och som är villiga att låta dem som specialstuderar en art låna material av denna (eller få uppgifter ur herbariet).

Vår tanke är att de som har egna herbarier, stora eller små, kan skicka uppgift om detta till någon av oss. Den som sedan karterar en art kan genom att vända sig till oss få namn och adress till dem som har herbarier. Skicka ditt namn och adress (gärna telefonnummer också) och eventuell information om specialområde (grupper, släkten, geografiskt område etc.) till någon av oss!

Lars Hedenäs
Naturhistoriska Riksmuseet
Kryptogambotani
Box 50007
104 05 Stockholm

Lars Söderström
Botanisk Institut
AVH/UNIT
N-7055 DRAGVOLL
Norge

Mossaktiviteter i Stockholm

Söndag 19/9

Exkurslon till ännu ej fastställt utflyktsmål.

Måndag 11/10 18.00

Pleurokarpa våtmarksmossor

Lars Hedenäs pratar om och visar bilder på arter i *Calliergon-Scorpidium-Drepanocladus*-komplexet.

Plats - Naturhistoriska Riksmuseet, Botaniska avdelningen

Måndag 8/11 19.00

Scapania - hur många arter finns det?

Tomas Hallingbäck berättar om det artrika levermossläktet *Scapania*.

Plats - Naturhistoriska Riksmuseet, Botaniska avdelningen

Måndag 6/12 18.00

Påverkas mossor av kalkning?

Henrik Weibull redogör för resultat i en undersökning om kalkningseffekter på mossor och lavar i skogsmark.

Plats - Naturhistoriska Riksmuseet, Botaniska avdelningen

För frågor och information, hör av er till:

Lars Hedenäs, tel. arb. 08-666 42 14, hem 08-778 61 34

Henrik Weibull, tel. 08-712 95 49

Rättelse

Genom ett misstag råkade en rubrik bli felaktig i artikeln "Pleurokarpa bladmossor. Sporofytens morfologi och anatomi" av Lars Hedenäs, i förra numret av MYRINIA (2, 68-82). "Det oreducerade peristomet" (sid. 79) ska vara "Det oreducerade endostomet".

Bestämningsservice för nordiska mossor

Abstract: To enhance the investigations of the bryophyte flora of the Nordic countries, most of the active specialists of the different bryophyte taxa have agreed to check identifications of specimens of special interest. Since most specialists are very occupied, they cannot be expected to identify all kinds of material. The specimens should meet the following requirements:

1. Only finds of species which are new to a province, or finds of endangered species (which are listed on the relevant national red list) can be sent for control.
2. A maximum of five specimens can be sent each time.
3. For each specimen, two complete labels should be included, one of these for the specialist so that he or she can keep half the collection.

Below is found a list of the specialists who have agreed to help with identifications, and the taxa they are specialized in. Please don't send material of taxa not listed after the respective specialist.

För att underlätta utforskandet av den nordiska mossfloran har större delen av de aktiva specialisterna på olika mossgrupper åtagit sig att kontrollbestämma material av speciellt intresse. Eftersom de flesta specialister har mycket att göra kan inte allt material tas emot för kontroll, utan endast sådant som uppfyller följande krav:

1. Endast nya fynd för en provins, eller fynd av hotade arter (d.v.s. arter som finns med på respektive lands hotlista/rödlista) kan insändas för kontroll.
2. Maximalt fem kollektor får skickas per tillfälle.
3. För varje kollekt ska det finnas två kompletta etiketter, den ena så att specialisten kan ta hand om halva kollekten.

Nedan följer en förteckning över aktuella bryologer och de grupper som de är specialiserade på. Sänd inte material av andra taxa än de som listas efter respective bryolog.

Hans Blom, Botanisk Institutt, AVH/UNIT, N-7055 Dragvoll, Norge - *Schistidium*

Kell Damsholt, Botanisk Laboratorium, Københavns Universitet, Gothersgade 140, DK-1123 København K, Danmark - Levermossor, utom de grupper som andra specialister har hand om.

Thor-Björn Engelmärk, Naturhistoriska Riksmuséet, Kryptogambotantik, Box 50007, S-104 05 Stockholm, Sverige - *Dicranum*.

Johannes Enroth, Botanical Museum (Cryptogams), P.O. Box 47, SF-00014 University of Helsinki, Finland - Neckeraceae

Kjell I. Flatberg, Botanisk Avdeling, Museet, Trondheims Universitet, N-7004 Trondheim, Norge - *Sphagnum*

Arne A. Frisvoll, NINA, Tungasletta 2, N-7005 Trondheim, Norge - *Racomitrium*, *Tetraplodon*.

Tomas Hallingbäck, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för Ekologi och Miljövård, Box 7072, S-750 07 Uppsala, Sverige - Scapaniaceae, Cephaloziaceae, Marchantiales, Anthocerotae

Lars Hedenäs, Naturhistoriska Riksmuséet, Kryptogambotantik, Box 50007, S-104 05 Stockholm, Sverige - Isobryales, Hookeriales och Hypnobryales utom grupper som andra specialister har hand om

Jaako Hyvönen, Botanical Museum (Cryptogams), P.O. Box 47, SF-00014 University of Helsinki, Finland - Polytrichaceae

Pekka Isovilta, Botanical Museum (Cryptogams), P.O. Box 47, SF-00014 University of Helsinki, Finland - *Sphagnum*

Bengt-Gunnar Jonsson, Ekologisk Botanik, Umeå Universitet, S-901 87 Umeå, Sverige - Splachnaceae

Krister Karttunen, Botanical Museum (Cryptogams), P.O. Box 47, SF-00014 University of Helsinki, Finland - *Fontinalis*, Dicranaceae (excl. *Dicranum*), Funariaceae, Ditrichaceae, Fissidentaceae

Timo Koponen, Department of Botany, P.O. Box 7, SF-00014 University of Helsinki, Finland - Mniaceae s. lat., *Rhodobryum*

Lars Söderström, Botanisk Institutt, AVH/UNIT, N-7055 Dragvoll, Norge - *Lophozia* s.l., Metzgeriales, *Anastrepta*, *Gymnocolea*, *Plagiochila*

Som synes saknas några svåra grupper (exempelvis släktet *Bryum*). Om någon känner att hon eller han har tillräckliga kunskaper för att ta hand om dessa, hör av er till Lars Hedenäs (adress som ovan).

Ny litteratur

Jóhannsson, B. 1992. Islenskir mosar, Grytumosaætt [Pottiaceae]. Fjölrit Náttúrufræðistofnunar 21.

Jóhannsson, B. 1992. Islenskir mosar, Klukkumosaætt, daegurmosaætt og fleira [Encalyptaceae, Ephemeraceae]. Fjölrit Náttúrufræðistofnunar 22.

Ytterligare två delar i den isländska mossfloran. I den senare delen finns förutom två nya familjer en del tillägg och rättelser till tidigare delar. Båda delarna beställes från Náttúrufræðistofnun Islands, Hlemmi 3, Pósthólf 5320, 125 Reykjavík, Island.

Schuster, R. M. 1992. The Hepaticae and Anthocerotae of North America, Vol. V and VI (854 resp. 937 sidor). Field Museum of Natural History, Chicago.

Äntligen är nu denna monumentalflorea komplett. För grundligare studier av levermossor är floran ett måste, men tyvärr är det svårt att få tag i vissa av de tidigare utkomna delarna.

Hill, M. O., Preston, C. D. & Smith, A. J. E. 1992. Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland. Vol. 2. Mosses (except Diplolepidae). Harley Books. Beställs från: Harley Books, Martins, Great Horkeley, Colchester, Essex, CO6 4AH, England.

Detta är del två i kartverket över mossornas utbredningar på Brittiska öarna och här behandlas, som titeln säger, de bladmossor som primärt har en tandkrans i kapselmynningen.

Rose, F., Stern, R. C., Matcham, H. W. & Coppins, B. J. 1991. Atlas of Sussex Mosses, Liverworts and Lichens. The Booth Museum of Natural History. Brighton.

Detta är ett kartverk som, baserat på 30-40 års insamlande av data, täcker Sussex' mossor och lavar. För varje art ges en kortare karakteristik av dess miljö, med vilken frekvens den bär sporofyter m. m. Vidare ägnas drygt 20 sidor åt en beskrivning av naturmiljön i denna sydengelska provins.

Düll, R. & Meinunger, L. 1989. Deutschlands Moose. I. Teil: Anthocerotae, Marchantiatae. Bryatae: Sphagnidae, Andreaeidae, Bryidae: Tetraphidales-Pottiales. IDH-Verlag, Bad Münstereifel (368 sidor, 98 utbredningskartor).

Beställes från IDH-Verlag, Funkenstr. 13, D-5358 Bad Münstereifel, Tyskland (pris c. 40 DM). I detta arbete sammanfattas de tyska mossornas utbredningar, ofta med kartor. För varje art ges, förutom utbredningen i Tyskland, en kort översikt över totalutbredningen i världen och över arternas utbredning på olika höjd över havet.

Ahrens, M. 1992. Die Moosvegetation des nördlichen Bodenseegebietes. Dissertationes Botanicae, Band 190: 1-681. (J. Cramer, Berlin, Stuttgart).

Denna bok är resultatet av ett enormt arbete (se sidantalet) med kartläggningen av mossfloran och moss-samhällena i området kring nordvästra delen av Bodensjön

Ny Schweizisk tidskrift

MEYLANIA. Den Schweiziska föreningen för Bryologi och Lichenologi har börjat ge ut en tidskrift av ungefär samma karaktär som MYRINIA. I nummer 1, som utkom januari 1992, kan man bland annat läsa om miljöövervakning med lavar, inventeringsmetodik för submersa växter och om skillnaden mellan *Pedinophyllum interruptum* och *Plagiochila asplenoides*. I nummer 2 (augusti 1992) hittar man exkursionsberättelser, information om artbevarandearbetet för mossor i Schweiz och ett projekt för att hitta indikatorarter på myrar. Nummer 3 (februari 1993), slutligen, dominerar av en lista med lavar (591 arter) funna kring Evolène (Canton de Valais) under en exkursion 1990 och dessutom presenteras några schweiziska forskningsprojekt rörande mossor och lavar. Språket är franska och tyska. Mossornas Vänner kommer antagligen att starta ett byte av MEYLANIA mot MYRINIA, vilket gör att tidskriften kommer att finnas tillgänglig för medlemmarna på årsmötena (till att börja med). Medlemskap i SVBL, vilket inkluderar MEYLANIA kostar 20 sFr/år och beloppet betalas in på "Postcheck-Konto Nr. 30-36350-7, SVBL, c/o Frau S. Grundlehner, Université de Lausanne, ISBG, CH-1015 Lausanne, Switzerland).

Polarflikmossa, *Lophozia polaris*, funnen i Sverige

Lars Söderström

Botanisk Institutt, Trondheims Universitet, N-7055 Dragvoll, Norge

Abstract: *Lophozia polaris* is reported for the first time from Sweden.

Vid undersökningar av sumpskogar i norra Sverige sommaren 1992 fann jag på flera lokaler en blek flikmossa med röda groddkorn som jag inte direkt kunde placera. När jag examinerade den så visade det sig vara *Lophozia polaris* (Schust.) Schust. & Damsh. Jag föreslår namnet polarflikmossa. Bestämningen har bekräftats av Kell Damsholt, Köpenhamn. Han uppger också att han hittat den på ett flertal lokaler i Abisko-trakten i somras. Det finns också ett äldre fynd från Sarek (1902, Arnell & Jensen, S) som visat sig vara denna art.

Polarflikmossan är en arktisk art som står nära mörk flikmossa, *L. sudetica*. Den skiljer sig dock genom att vara mycket ljusare, nästan genomskinligt blekgrön, och ha rikligt med klarröda groddkorn som avviker starkt mot det övriga skottet. Den har även större celler än mörk flikmossa. En utförligare beskrivning med illustration av polarflikmossan finns i Schuster (1988)

Att döma av kollekten från Sarek växer den där över eller blandad med vitmossor. På lokalerna i skogslandet växer den på kanten av blöthål i rikare sumpskogar, dvs. sumpskogar där man även finner gyllenmossa, *Tomentypnum nitens*, och sumpspärrmossa, *Campylium protensum*. Polarflikmossan bildar aldrig större förekomster men de klarröda groddkornen gör att man lätt lägger märke även till enstaka skott.

Fyndlokaler.

Ängermanland, Ramsle sn., Stormyrar SV om Åxingen (20G1c). Basen av ett block i örtnikgransumpskog. 1992.09.03 L. Söderström.

Norrbotten, Tärändö sn., Suorsapakke, vid Honkanmaanoja (28M3b). Blöthål i granskog. 1992.08.01 L. Söderström.

Åsele lappmark, Vilhelmina sn., Rönnerberget SSW om Rönäs (22G6d). 1992.09.02 L. Söderström.

Lule lappmark, Sarek, Pellorpe (28H2h) 1902.07.27 H. W. Arnell & C. Jensen (S).

Torne lappmark, Jukkasjärvi sn., Sattajärvi, 2 km E om sjön (30L1b). Kanten av en tuva i rik, buskrik sumpgranskog. 1992.08.02 L. Söderström.

Torne lappmark, Abisko-trakten. Flerstades (K. Damsholt 1992, J. Nyberg).

Citerad litteratur

Schuster, R. M. 1988. The Hepaticae of South Greenland. *Beih. Nova-Hedwigia* 92, 1-255.

MYRINIA's redaktion:

Lars Hedenäs, Naturhistoriska Riksmuseet, Kryptogambotaniik,
Box 50007, 104 05 STOCKHOLM.

Tomas Hallingbäck, Sveriges Lantbruksuniversitet, Ekologi och Miljövärd,
Box 7072, 750 07 UPPSALA.

Lars Söderström, Botanisk Institutt, AVH, Trondheims Universitet,
N-7055 DRAGVOLL, Norge.

Instruktion till författare: Vi accepterar manuskript skrivna på maskin eller dator (ordbehandlare). Eftersom det redaktionella arbetet underlättas betydligt om vi får manuskripten på diskett vill vi gärna att den som har tillgång till dator med ordbehandlingsprogram använder denna möjlighet.

1. Manuskript på diskett: Vi tar 3,5" och 5,25" disketter och kan läsa följande ordbehandlingsprogram (DOS-version) direkt: Word, Word Perfect, Word for Windows och Write. Det går också bra att skicka manuskriptet som en textfil (ASCII-fil). Om du använder Macintosh, försök i första hand översätta till DOS-format. Om inte det är möjligt, skicka en oformaterad textfil i Macintosh format och ange vilket format det är. Gör aldrig några formateringar (kursiv, understrykningar, fet stil, etc.) oavsett vilket format du skickar filerna i. Bifoga alltid utskrift i två exemplar.

2. Manuskript på papper: Skriv på vitt A4-format med 2,5 cm marginaler runt om. Skicka in två kopior av manuskriptet.

Börja alltid manuskriptet med titeln på artikeln, följt av namn och adress på författaren/författarna. I slutet på artikeln ska eventuell citerad litteratur samlas under rubriken "Citerad litteratur". Här ska endast finnas sådan litteratur som nämns i artikeln och omvänt ska all litteratur som nämns finnas med. Titta gärna i tidigare nummer av tidskriften för att se hur litteraturlistan ska se ut. Figurer (dvs. teckningar, kartor, foton) numreras 1, 2, 3, etc. Figurtexter skrivs på separat sida i slutet. Tabeller numreras på samma sätt och placeras alla i slutet. Har du några frågor är du välkommen att höra av dig till redaktionen. Om du så vill kan redaktionen översätta/skriva ett kort abstract.

MYRINIA utges 2 gånger om året, i april och i november. Manus ska vara oss tillhanda senast 1/3 eller 15/9 för att kunna komma med i vår- resp. höst-numret.

